

Вестник

Полумесечно литературно и културно списание.

Редактор Александър Великов.

СЪДЪРЖАНИЕ:

А. — Елин Пелин.

Д. Ю. Грънчаров — За седемтех слънца (скици).

Н. Н. Драгулева — Нощ и Копнеж (стихове).

Николай Петров — Трилогия — 1. Тайнствения пръстен.

М. Левайан — Фаталната жена.

Вл. Трандафилов — Пролет (стихове)

Розалия — Спомен (стихове)

К. Балабанов — Резигнация (стихове).

Театър.

Никола Гандев — бенефис.

Музика.

II-ра детска музикална китка „Родна песен“. Музикалният талант и неговото развитие.

Шкорпил — Какво може да се види в варнен. археологически музей.
зап. Лейтенант Иванов С. — Нашите черноморски островчета.

Елин Пелин.

Културна България днес отдава дан на почит към първия си разказвач по случай 25 години от започване на неговото творчество.

Елин Пелин е един от малцината поети в нашата земя. Неговите разкази често изпълнени с искрен хумор, или с мека тъга, поразяват с дълбоката наблюдателност на поета, а природната красота е отразена в тях с такова майсторство, което те кара да вярваш, че поетът е и художник.

Неговия кръг на рисуване е селския живот. И тук той е незаменен събличател, наблюдател и художник. Той е проникнал в душата на селяка, прозрел е човешкото у него и го изнася без тенденция.

Мажките на тежкия черен труд всред грозните стихии и напасти, борбата на селянина, неговата тажрда воля, неговата вяра и суеверие, неговата идиллична любов и мажка, неговите болки, неговите пороци, неговите наивни и безхитрустни схващания на отношенията на хора-

та, неговите радости от живота, неговото щастие и копнежи — всичко това разхвърляно в десетки разкази, идилии и повести, някои от които са тъй детайлно обработени, та дават вид на пълни драми.

Защо разказите и творбите на Елин Пелин се харесват?

Ето един въпрос на който не е лесно да се отговори.

Прели всичко те са творби на истински талант без оглед на туй принадлежи ли той на школа някаква, или не. И като такива, като истински творби на изкуството, те разяват четеца и го пленяват.

После, Елин Пелин, нагазва в святая светих на човека с способността на голем жрец на изкуството. Той умее да разтваря големата скръвненна книга на човешката душа и да ви я поднесе да я четете.

Той умее да пее за човешката скръб, за човешката радост, за човешкото щастие с лира, чиито звуци са близки, скъпи нам.

Неговите герои той умее да облича с мантиите на обича и страданието и те ни стават изеднаж мили, симпатични, те ни стават близко познати от отдавна време.

Природата с своята красота и блесък, преизпжлена нощем с тъмни сили и криещи в недрата си тъмни прорицатели, остава като една таинствена книга за героите на Елин Пелин, в чиито страници те често предвкусват своите радости, или страдания.

Най-подир оная любов и привързаност към домашните животни и към земята, която е майка на всички люде.

Може би ще се родят по-големи разказвачи, по-големи поети, но винаги, додето у човека тупти сърдце, той ще намира истинска наслада у разказите и творбите на Елин Пелин, защото те наистина са сгрети с творческия огън на един талант.

„Гераците“, „Напасть Божия“, „По жетва“, „Спасова могила“, „Косачи“, „Стария вол“, „Самодива“, „Ангелинка“, „Край воденицата“, „Кумови гости“ и пр. и пр. са перлите, с които Елин Пелин окичи нашата литература и които издават неговите несъмнени дарования.

Отдаваната почит на Елин Пелин е и почит към изкуството, към културата в тази страна.

А.

Димитр Гржибаров.

За седемтях слънца.

(Скици).

1. Кукла.

— Колко е чудна малката Вярка! — казва напудрената майка на своите познати: тя е влюбена в куклата си и с нея само приказва!

— Та какво от това? — подкачат те, та всичките деца разговарят така с куклите си —

Напудрената майка не обича да спори, но по стар обичай казва превзето:

— Но само — — — да чуе какво приказва! — — — Боже мой! Боже мой! Тя е влюбена в куклата си! — — — „Ти ще отидеш там, зад планините и моретата, моя малка кукло!“ — така ѝ приказва тя — — — „Ти ще отидеш там и ще видиш седемтях слънца от приказката. Ти знаеш, че аз не мога да отида там: мен ще ме затворят като малката принцеска в каменна кула и от там няма да ме пуснат вече! — — — Но ти нали после ще ми приказаш за тях, моя малка кукло — — —“.

— Дете! — отговарят завистливо познатите на напудрената майка — — —

А чудната Вярка и куклата — те са винаги двама — — — прегърнати отиват на езерния бряг привечер и гледат как мълчаливо, като лебеди плуват лодките, по ониковата повърхност на водите — — —

После, винаги там намират един сив господин — сам, сжмсем сам. Той отива до водата и толкова се приближава, че обувките му се нависват! — и се втрещава в нея, като че ли търси бисери. След това се заглежда над бърдато, където пламва вечерната заря. Все мълчи и гледа дълго, дълго — — —

Колко е смешен тоя господин — — — и винаги сам! — — — Защо пък сам?

И чудната Вярка приказва на куклата:

— Той е сам, моя кукло! Нали не е хубаво да си сам? — — — Ние сме двама! — — —

После:

— Наверно и тоя господин мисли за седемтях слънца. Мен ми е много мъчно за него, моя кукло! Мен ми е мъчно! И на него трябва да приказжем за слънцата, кога се завърнеш! Нали ще му приказжем, малка кукло?

И странно детско желание ззлива в слънчево сияние приказните минове на душата ѝ — минове, които са толкова близко — — — зад самото езеро — — — в самото езеро:

— Между водораслите, където крякат жабите; между тръстиките, където се гушат нощем водните змии и чайките и на зеленото островче, населено с людояди: дългоклюни рибари и безбройни комари, където спират често мълчаливите лебеди, плувачи по ониковата езерна повърхност — — —

— Там са седемтях слънца! — казва чудната Вярка. — — —

А здрачът се влече по жадните за сжн небеса, с горящите огненени струи на вечерната заря — — — И в дълбините на езерото, мамящи душата на сивия самотник, като в езическо капище, с страшна тайнственост горят огньовете на тая заря — — —

След това възчерта ечи басовият глас на бащата:

— Египет? — — — Египет? — — — знаеш ли къде е Египет?

Лампата капризно мига.

Напудрената майка дотегливо казва:

— Ах тази лампа!

А чудната Вярка си мисли:

— Египет — — — Египет — — — на pewno не е далек! — Там в тръстиките, водораслите, или зеленото островче сред ониковото езеро, където са и седемтях слънца.

— Да, моя малка кукло, ти ще отидеш в Египет — — —

2. Седемтях слънца.

И винаги, като в омагьосан кръг: нито начало, нито край на загадката!

А то действително е загадка:

— Един мъничък свят, който се простира от езерото до нейната стаячка и до тръстиките, където крякат жабите, а то — — — голям — без начало и без край — толкова голям! — — —

Това е душата на малката Вярка.

Когато напудрената майка я пита:

— Че какви са те — седем слънца? — и се смее, на Вярка е просто чудно: как тя — голямата да не ги знае! Че нали и тя не ги е виждала? Какво от това, че ѝ се присмива:

— Това е само в приказката! Аз не съм виждала никакви седем слънца и такива няма!

Тя на pewno не знае!

— Нали има, малка кукло?

Куклата никога не отговаря.

— — — И тогава идват на помощ: ониковото езеро, водораслите, островчето с людоядите — — — а и оня, самотния господин, и той знае, че има седем слънца! — — —

3. Пролет.

Сивият господин ѝ казва:

— Ти си пролет!

Че как така — пролет — — — ? Така, казва той.

Все пак това е красиво: цели кадифяни полета и гори — — — птички — — — цветя и слънцете — — —

— Аз съм пролет! Това е хубаво!

И чудната Вярка си мисли:

— Довечера, кога запалят лампата, ще изгледам всички в стаята и ще им кажа: „Вие съвсем не сте пролет! Колко сте смешни!“

После поглежда радостно сивия господин и го запитва:

— А ти обичаш ли пролетта?

— Да, отговаря сивият господин — безумно! — — —

4. Приказката.

Той милва златните ѝ коси и тя го пита:

— Ти знаеш ли приказката?

— Коя приказка?

— Как коя? — За слънцето, за седемте слънца!

— Е, да — — —

И той я милва, милва — — —

— Ами приказката?

— Коя приказка? — — — Ах, да! — — —

Сивия господин се сеща.

„Имало некога една принцеска — — —“.

Той я милва, милва — — —

— А, после?

— После — — — после — — — нищо! Краят на приказката е глупав.

— Те се оженили!

— Винаги така свършва: „Те се оженили — — —!“ — и после — — — нищо!

— Но те не видяли седемте слънца! — казва чудната Вярка.

— Не.

— А кой ги е видял тогава?

Сивият господин милва златните ѝ коси и нищо не отговаря — — —

5. Животът.

Тя не играе вече с куклата.

Нито куклата отпътува за далечната слънчеза земя.

Всяка вечер един елегантен господин я изпраща до железните порти:

— Лека нощ, M-lle! — — — Вярка! — — — Мила — — —

— Милий! Милий! Милий! — — —

Такова напарфюмирано щастие осени чудната Вярка — щастие от лотарията на един зимен бал — — —

6. Писмо.

„Ти забрави езерото — ониксовото езеро и самотникът на брега — — —“.

„Чайките тжгуват без теб — — —“.

„Аз измислих чудноват край на приказката за седемте слънца и ти ще се смесш много! — — — А, може би и ще плачеш!“

„Аз съм много печален“.

„Ти си отиде като малка лястовичка и аз тжгувам по тебе — — —“.

„Защо си отиде, моя пролет?“

— Някаква отчаяна душа! — — —

„Моята пролет!“

„Защо пък: „моята пролет“?“

И тя се сжрди някому, може би — на тоя самотен господин, който ѝ пише тъй нежно, — — —

— Ние двама обичахме само слънцата — седемте слънца. Мене ме няма и той е сам — — —

Какво от това? — — — Колко е смешен! — — —

И после:

— Мамичко! Ти виждала ли си художници?

— Разбира се.

— Нали те всички са смешни? — — —

7. Пред прага.

— Какво щастие! Какво щастие ще бъде само! — казва елегантния господин — — — То, то! — — —

А тя като забожда иглата на широкополата си шапка:

— Аз ще бъда цяла облечена в бяло!

— Бяла птичка!

После поглеждат през светлото прозорче на черквата и той казва:

— Колко е тихо вътре!

— Вечерня.

— Тук ще бъде — — — Ти ще си облечена в бяло!

— Ний ще бъдем безумно щастливи! — — —

А там до брега на езерото болезнено вика душата на самотника:

— Вярка! Вярка! Вярка! — — —

8. Реквием.

Краят на приказката за седемте слънца:

„Те се оженили!“

А сивият господин казваше: „Колко глупав край!“ — — —

Но, може ли да вярва тя това?

— Нали сме щастливи, Ваня?

— Разбира се! — — — И само толкова — — —

Той гледа горящата на небето вечерна заря и в погледа му пламва боязн, смесена с тжга.

— Ти не трябва да гледаш там! Аз не искам да гледаш! — казва тя.

Здрач припада над езерото. Полюшнатите от ветържт тръстики зашепват някакви молитви. Острочето с людоядите става таинствено — — — и всичко това ѝ е тъй познато!

— То беше преди един миг!

— Но къде е сивият господин? Пита тя.

— Кой сив господин?

И млжкват. — — —

— Няма седем слънца! Няма! Няма! — — —

А тръстиките от мировеите на седемте слънца шепнат молитвенно:

— Morti sunt! Morti sunt! — — —

И жабите с насмешка повтарят от водораслите:

— Morti sunt! Morti sunt! — — —

Н. Н. Драгулева.

Нощ.

Небето спи. И вред тжма

ни песен, ни звезди.

Бдя мърно в' кжсен час сама

сжс трепет вжв гжрди;

че в' гаснещ блен небесен, тих

сж смех и две очи —

звезди и песен, що любих . . .

Заспи, сжрце, млжчи . . .

Никола Петров.

Трилогия.

(Разказ).

1. Таинствения пръстен.

Вие се очудвате, госпожо. Очудвате се на моите твърдения, а сѐ пак признавате, че в всичко, което ни заобикаля се крият велики тайни на световното Битие. Защо тогава това противоречие? Вие инстинктивно чувствате правотата на моите възгледи, а нямате сила да признаете пред себе си това. Е добре, ще Ви разкажа една случка от моя живот, която ще потвърди това, което казвам.

През пролета на 191... год. група швейцарски студенти отидохме по екскурзия в околността на едно от големите италиански езера. Установихме се в един хотел — вила край брега на езерото и прекарахме бурно няколко дни. Излизахме сутрин рано из околностите. Понекога хербаризирахме растения, друг път — просто се разхождахме и дърехме места, дето можем да закусим всред природата и сръбнем някоя и друга чаша тъмно-червено италианско вино, но и в двата случая минаваме безгрижно и весело своето време. Когато всички тръгнаха, у мене се появи желание да остана няколко дни още тук. Изпити през тоя семестър немах — нямаше и защо да бързам да се върна. Останал сам, у мен като че се изгуби охотата да се скитам из околностите и по цели дни седях на брега на езерото, съзерцавах сините му води и няколко малки — обрасли с буйна растителност — негови островчета. . . . Разхождах се една утрин край езерото, когато съгледах две дами седнали на една скамейка. Минавайки края тех, аз се поклоних доста учтиво — разбира се с учтивост, която не задължава с нищо. Дамите отвърнаха на поздрава ми и погледът на по-младата се срещна с моя. Лицето ѝ ми направи странно впечатление. Млечно-бела кожа, руси, почти злато-руси коси и под бели клепки големи тъмно-сини очи, които в далечината изглеждаха като черни! Къде бех виждал това лице, или пак виждал ли го бех наистина? Сѐ пак стори ми се, че съм срещал тая дама. Па и защо не? В живота има толкова странни работи. Отминах няколко крачки и мене ми се стори, че някой ме фиксира отзад. Обърнах се. Срещнах пак погледа на дамата, която ме бе заинтересувала. Заминах по-нататък и след един, два часа се върнах в хотела. За обед бе рано още, затова влезох в градината и местото отредено за игра на крокете. Между играчите забелезах и двете дами. Една моя позната ме покани да взема участие в играта, нещо което ми направи големо удоволствие — и стана причина да бъда представен на двете дами — мис Бетси Х. и компанйонката ѝ — американки из Бостон.

Впрочем, госпожо, това сж работи не сжвсз интересни и не ще подкрепят много тезата, която защитавам. Да ви кажа, че започнах да флиртувам с Мис Бетси и че чух от нейните уста твърдението, че и ней се струвало да ме е виждала не къде без да може да си спомни де именно — безполезно е, защото вие сигурно сте предугадили това. Разбира се, флиртувахме под носа — както се казва — на знаменитата *dame de compagnie*, която, въпреки че имаше добро зрение, не виждаше много нещо от това, което се вършеше пред нея. Седим напр. на обща обедна маса. Срещу мене мисистрис Бетси. Аз ѝ услужвам нещо. Тя ме поглежда с сините си очи и казва: „благодаря“. Но преди да смене погледа си, аз спирам моя върху ней-

ния и казвам с очи: „Вие ми харасвате“. — Истина? пита тя пак с очи и т. н. Но вие се смеете, госпожо. Защо? Вижда ви се, вероятно смешно началото на моя флирт? Нали? О, знам, знам. Това ме кара да прескоча началото на целия флирт и да стигна в средата — точно в средата на историята на моите отношения с Мис Бетси.

. . . 3 часа след обед. Слънцето се е високо дигнало над облаците, които се явяват и подухнати от североизточен ветър се доближават до нас. Това, разбира се, не може да ме отклони от намерението да ида с лодка на насрещния брег на езерото и видя развалините на старинния замък, когото чужденците толкова много посещават. Току що ще влизам в лодката, която сам ще карам, се явява пред мене мис Бетси с широкопола сламенна шапка и слънчезбран в ржка. Сините ѝ очи ме гледат усмихнато и говорят: „Тръгвате без мене, а? така, така! Ще ви науча аз. . . , а устата произнасят: „не бихте ли ми направили удоволствието да ме вземете с вас в лодката. Сигурно отивате да посетите замъка, а да знаете с какво удоволствие бих искала да сторя това и аз. — „Елате тогава, госпожице“. Влизам в лодката, подавам ржка на синеката мис, а тя скача леко, но така лудешки ми дръпва ржката, че аз залитвам настрана и малко остана да обърна лодката. — Ако се държите така, ще трябва да вземем и вашата *dame de compagnie*, смей се аз. — О, не, не — ще седя мирно, обещавам Ви! Чуе се равномерния плесък на лопатите, а Бетси седи тихо и ме гледа с полупиричен поглед. — Виждате как съм мирна. Много съм мирна, нали? „О, да, да, госпожице, Мис вашата *dame de compagnie* би останала много довольна, ако ви видеше сега“.

Така с невинни закачки стигнахме до средата на пътя, но ето че се явява горе от планините силен ветър, небето се покрива цело с тъмни, бурносни облаци. Завале пороен дъжд, който ни изкваши цели. Бетси разтвори слънчезбраната си, но той пропускате водата, а силен ветър го отнесе от ръцете ѝ. Аз снех палтото си и покрих с него Бетси, която трепереше от студ цела измокрена. Течението в това време отхвърли едната лопата на страна и аз с големи усилия се помъжих да изкарам лодката до най-близкото място на брега. А Бетси почна по едно време да се смее с глас: Е, нима не Ви се нрави идеята да направим едно пътуване до дното на езерото наедно, та така се мъчите да изкарате лодката на брега?“. . . . Аз я погледнах млъчливо. . . . След половин часова пътуване лодката се допре до брега. Ние излезохме от нея цели измокрени. Дъждът бѐ престанал, но Бетси трепереше цела. Студено ли ви е, Г-це? — О, не, аз съм така доволна от разходката! В думите ѝ не се забележаваше никаква ирония. Опътихме се към близка една полуструтена къщичка. Излезе една стара жена с тъмни, пронизващи очи. — Как са се измокрили бедните, заговори тя, като ни изгледа и ни покани да влезем вътре. Къщичката имаше само две стаи. В едната на огнището гореше буен огън, до когото седеше едно пет, шест годишно момченце. — Иди в другата стая, мое малко внуце, се обърна към него бабата. Тя го отвзвд обръщайки се към нас: „изсушете се, аз после ще ви пообиколя. Ние погледнахме старата жена с некакъв млъчлива благодарност. Мене така ми се искаше да останем сами! А струва ми се, че и у Бетси вероятно да е имало такова желание. Седнахме на две малки столчета един до друг и почнахме да се греем на огъня. Бетси сне моето палто от гърба си и почна да го суши, смейки се.

— „Колко сте смешен, се обжрна тя към мене. От косите ви излиза толкова много пара! Би помислил човек, че в главата Ви има цел котел вода“ . . . Продължавахме да се дразним с такива невилни закачки известно време, когато Бетси внезапно извика ужасена. — Измърдайте! Обжрнах се към единствения отворен прозорец. Джд не валише, но небето бе мрачно, далечни мъжнии цепеха въздуха, а в стаята през прозореца, в това време една огнена топка се вижнала! Тя се подвижи направи кржгообразно движение и ни доближи. — Изгубени сме, прошепна Бетси, устремила поглед в огнената топка. Боже, Господи, замоли се тя, спаси го от тая напасть . . . „за кого се молеше, разбрах по-късно . . .

Бетси ме улавя за ръката. Неволно пред тая опасност ние наклоняваме глави един към друг. Пред близката смърт, една изповед имам да направя, говореше Бетси, — и аз също отвърждам! Ние немаме време да говорим. Страшната топка се доближава с по-вече и по-вече . . . Ето я почти до нас. Аз прегръщам Бетси и с една огнена целувка запечатваме предсмъртния наш душевен съюз . . .

Но Вие пак се усмихвате иронично, госпожо. Смейте се ако намирате това за по-удобно . . . Ако случката, която ви разказвам Ви се вижда като детински некакъв разказ — тогава да престана. А, така, Вие се интересувате за по-нататъшния изход на всичко това. Е добре, бе една дълга страстна целувка! Затворили очи, с впити устни ние чакаме своята гибел . . . Чакаме, а тя не настъпва. Отварям очи и що да видя. Старата жена от другата стая отваря вратата и, види се, от образуваното течение, огнената топка започва бързо да се отдалечава от нас, внезапно изменя своето направление и излиза през прозореца . . . — Спасени сме, продума Бетси: О, майко, твоя пръстен пак ни спаси от напасть! . . .

Огнената топка се удари след малко и пржсна в едно вековно дърво, което запали на стотина крачки от къщата.

Наградихме добре бабичката и заминахме. — Бог да ви дари щастие, деца, се провикна тя, изпрацвайки ни. Дано! промълви Бетси.

Полека лека край брега след двучасов ход можахме да стигнем до хотела. Тъмно бе вече, всички се обезпокоили за нашето отсъствие и пратили няколко души да ни търсят. Зарадва се най-вече мис St. Опита се да направи некаква кисела гримаса на лицето си, но не можа и се засме. — Хубава работа мис, хубава работа! По това време с изпожжани дрехи, смачкана шапка. Я гледай, че и обувката ви се скъсали. Как сте вървели така? измени сжжалително некак тона си тя.

Легнах. Целото ми тело трепереше. Студено ми бе, а ръцете ми таха гореха! . . . Склопих очи и като че ме обвзе некакъв полусън. Стори ми се, че падам в некаква пропаст. Ха, ха, ха . . . Около ми хора, много хора! Но те като че хвърчат. Мис Стефансон седи горе над пропастта и ми се смее. А аз падам и падам и падам! . . . Но не!

Това не е падане! Аз седя над некаква ледена планина. Наоколо ми лед, снег и зловеща тъма. Отдалече се явява светлина. Лехокрил златокос ангел долита до мен и ми слага некакъв пръстен на ръката. Спасен е, дума той. О, майко, твоя пръстен и него ще спаси. Или не, това е Бетси. Ето нейните сини очи. . . Но не, това не сж очи. . . Това сж слънца. Бетси изчезва и две слънца оста-

ват. А те греят, греят. . . Ледът се топи и топи. Ледената планина потъва в бездната. И аз потъвам. Пак бездна и мрак! . . . В бездната горят огнесте. Та това сж адски огнесте. Рояк демони се доближават до мен. Колко черни и страшни сж те! Ад, та това всичко е ад! Ад! Ад! Как страшно ми шуми главата. Тя е пълна с нажежено олово. О, тя е много тежка. Главата ми . . . Аз сжм раздвоен. Това сжм аз сам на среща. . . Не, хор от ангели химни Богу пее. . . Това сж херувимите, които пеят спасителни песни. Нема вече аз. Има светлина, има херувими и има щастие. . . Главата ми не тежи толкова. . . Бетси, ти ме гледаш. Какво ти правя Бетси? Защо се сжрдиш? Джд вали. . . Ето страшната огнена топка. . .

Когато отворих очи — Бетси седеше до мене. Бе ярък и горещ ден. През прозорците се виждаха водните пари над езерото.

— Слава Богу, промълви Бетси. Вие сте спасени. Толкова дни сте в безсъзнание. Ето вече десетия ден е.

— Бетси, промълвих с слаб глас. Вие седехте толкова дни над моето легло. Колко сте добра!

— Отде знаете, че сжм била при вас? пита тя.

— Предполагам да е така.

Несколко дни по-късно аз седя на един Chaise longue, а Бетси до мене — седнала. Аз гледа ръсата ѝ глава с отслабналата си ръка и я гледам в очите. Под тях се виждат сини кржгове. Колко е изморена, бедната! Внезапно поглежда ми спира върху десната ми ръка. На нея седи пръстен. Аз погледвам въпросително Бетси. Тя се засмива. — Знам, че това ви очудва, но това е таинственият пръстен, талисман, който носи щастие и спасение. Лекар не виках, защото силата на пръстена надминава всички научни знания. Поне така вервам.

Аз искам да ѝ го върна, но тя задържа ръката ми.

— Не, недейте — той ще ви донесе щастие. . .

Вие се интересувате, госпожо за редица други обстоятелства, нали? За подкрепяне на тезата — те сж безполезни и аз въпреки вашето желание не ще ви ги съобща. Па нищо по-трудно нема от описанието на една любов. Прекъсвам. Беше некаква пролетна нощ. Звезди красяха небесния свод. Горди планински върхове се оглеждаха в сините води на езерото, а ние седехме на една тераса в хотела. Говорехме върху един брак. Да ви кажа, че тя искаше да стане моя жена и аз отказах, не бихте повервали нали? Да, да. . . Повервайте обратното тогава.

През сжщата тази вечер тя ми каза: — вие се боите, че разликата в материалното ни състояние би била пречка за това. Лжете се. За вас бих се отказала от всичко и бих рекла: — немам нищо, сама сжм, нищо не ни дели, вземете ме. Но друго ме спира. Вие страдате от носталгия и аз сжщо. Ние сме рожба на две цивилизации сжвършено различни. Въпреки сходството на нашите души, има известно различие в нашите навици, което по-късно ще се изрази в конфликти, които могат да погубят крехкото ни щастие. Разсждавам, както виждате, като практична американка. По-добре е да се разделим като добри приятели, с добри спомени, отколкото . . . Тя не довърши.

Как посрещнах тия нейни думи не помня.

На сжщата тераса седехме друга една вечер — последната преди моето заминаване. Бетси бе

облегнала главата си на моите гърди: — не ми се сжрдите, нали. Не мога да сторя друго яче. Но обещаите ми, приятелю мой, обещаите ми, че в момента, когато забравя покриз моя спомен, в момента, когато друга ще заеме местото ми в вашата душа — ще хвърлите тайнствения пръстен, който сега седи на ржката ви, в место, отдето никой не може го извади. Каприз, нали? Що да правя, капризна съм по природа. Обещавайте, нали? Благодаря, приятелю мой.

Така е добре, ако вие се интересувате толкова — немам нищо против ще продължа, но настранието ми е почти загубено, уморен съм и ще бяда по кратък.

По-вече от две години минаха от деня на нашата раздела с Бетси. През последната зима на излизане от операта в Ад . . . (град в Австро-Унгария, дето по-късно продължих науките си) напавих едно запознанство с една далматинка — Летиция М Тя бе стройна, черноока мома, по-вече грациозна отколкото умна и по-вече умна отколкото практична. Посещаваха университета понекога. Виждахме се на часовете по ботаника. Започнахме некакъв флирт, който се превърне в по-сериозно чувство, но когато стигнахме именно до най-сериозното место узнах, че от по-рано била годена в родния си град и по Велик ден щела да се венчава с годеника си. Разделихме се по-скоро като приятели от колкото неприятели. — Вие се възмущавате, госпожо, от моя начин на живот. Та какво, тогава бех млад и имах право да искам, щото живота да ми даде своята дан.

Ваканцията беше настъпила. Не ми се седеше на едно место и почнах да обикалям Далмация. Един ден седя пред едно кафене в стария приморски град Сп Пиколо един ми носи некакво писмо с ясно написан адрес. Аз се чудя кой може да знае, че съм тук. Прочитам: „Живя тук — сигурно си спомняте, че това е моя роден град. Видех ви от прозорците на моето жилище, че седите пред кафенето. Ако останете до довечера — елате в 8 часа след обед при старинната галерия срещу острова на починалата Сирена Искам много да ви видя“.

Летиция.

Минах една от крайните улици на града и се отправих към брега на морето. Сжзрех останките от стария некогашен град. Самотни колони и полуструтени сводове, остатки от площади, на едно место — от фонтан — всичко това бе затрупано с разхвъргани камъне и морски пясък. Изкачих се на височината, която води към полуструтената галерия срещу острова на починалата Сирена. Какво било некога предназначението на тая галерия още не може да се установи точно. Изглежда, че имала връзка с един от дворците, чиито останки още личат.

В галерията бе мрачно. Самата тя не бе нищо освен каменен тунел, дължг около 200 метра с мухлясали сводове Седнах на един висок камък над скалистия бряг и се загледах към морето. То бе тихо и лазурно. Вжлните му се удържа 15—20 метра над мене о скалите. Едно непредпазливо мое движение ме би сринало в бездната. Залезваше дневното светило. Залезваше то тихо, тайнствено, но се пак блестяще и ослепително в тоя момент, когато некакъв полумрак се смесваше с синината на морската вода. Чайки полетеха към насрещното островче. неколко лодки с разпе-

рени платна се плъзнаха по морската равнина Зад мене се чу слаб шум.

— Вие ме чакате?

— Летиция?

Странен момент на забравя и опиянение! Летиция бе станала през времето на нашата раздела цвтяща от хубост и здрав млада жена Скоротечни беха минутите и ние требваше да се разделим. Застанахме изправени и се загледахме мжлчливо. Аз бех обжрнат към морето, тя гърбом към него. Внезапно една мисъл ме обзе, мисъл бжрза, мигновена, но се пак ясно определена. Аз отдавна бех забравил Бетси, отдавна тжрсех любовта на друга и ето през мен седи Летиция в позата на любовница, която си отива. Ха, ха! Вие се смеете, госпожо. Гледата долу. Коя е тази дама под ржка с тоя млад адютант, който така усжрдно танцува. Да, да, спомням си. Та така. Помислих си за миналото и без да разсжждавам извадих тайнствения пръстен на Бетси и се загледах в него. Два черни диаманта и един рубин между тях, а в вжтрешността сжгледах некакви кабалистични знакове. — Вие не вярвате в магията, госпожо. Е, и аз не вервам, но и без разсждци ние хората запазваме инстинктивно в себе си малко суеверие. Загледах се в кабалистичните знакове и заставах, като че ли от свжрх естествена сила захвърлих го в морските бездни. Една вжздишка изкочи от гърдите ми. Стжмняваше се. Долу до вжлните имаше не по-малко от 15 метра разстояние, а аз виждах ясно пжтя на падащия пръстен. Той падаше, падаше и падаше. Той пада и морските вжлнн, като че спират своето вжлнение Той се докосва до морската повжрхнина, но халюцинирам ли, или сжнувам? Срещу мене в вжздуха е видението на Бетси. Тя е облечена в некаква бела дреха и на косите и седи венец от бели цветя. Не е ли това венец, с когото понекога украсяват мжртвите? По челото ми се явяват студени капки пот. Бетси ме гледа с толкова печален поглед. И ето, видението ѝ пада се по-ниско и ниско, докосва се до вжлните над местото дето потжна пръстена и изчезва бавно. Потжна телото, потжна шията, ето и главзта до очите. Ха, ха, ха Но не, Бетси е изчезнала, а над водата плува некакъв венец от бели цветя, тажжв с какжвто украсяват понекога мжртвите! Чуete ли госпожо, това е венецът на мжртвите!

Не, не, ти нема да го убиеш! Прозвуча гласа на Летиция. Аз се обжрнах и видях Летиция на две крачки от мене в борба с един доста вжзрастен мжж. Тя го бе хванала за ржцете, но при нозете ѝ лажеше един кинжал Аз седях като замаен от преживеното и не можех да се помржда. Гледах без да си дам ясно отчет, каквж сж вжрши пред мене. — Вжрзете след мене, прозвуча гласа на мжжа. Неколко минути по-късно аз можах да схвана, че пред мене се беше разиграла сцена от мжж, който залявя жена си в измеза и който вместо да я накаже на местопрестжплението с прелжстителя ѝ я бе отвел на нежжде. Странна е човешката природа, наистина. Тоя вжзрастен далматинец сжвсем несполучливо играеше ролята на Отело. Вам ви се вижда невероятно това, госпожо. Какво ви кара да предполагате, че той — модерен може би човек, не е намислил некое по-рафинирано наказание за неверната си сжпруга? Че не бил наказал любовника на жена си. А каква омраза би могжл той да има в момента към един непознат човек? Вие ме упрежвате, че не съм се притекжл на помощ. Вам ви се вижда странно това неподвижно, ката-

лептично състояние на духа — който става неспособен за никаква акция, но то съществува... Усетих се самотен в предверието на галерията. Над острова на погналата сирена бавно изгреваше луната; огневе се виждаха в морската далечина; морските вълни тихо шумеха и аз бех сам, съвсем сам. Като че бех скъсал всекакви връзки с човечеството. Чу ми се далечното биение на градския часовник. Наподобяваше камбанен звън. Часът бе девет и четвърт.

Скитах се в други градове на Далмация, ходих по едно време в Пола и Фиуме, но ми дотегна всичко това и се върнах. Минали беха 3 седмици от случката в Сп. . . В университета намерих две писма пристигнали няколко дни преди моето завръщане. Ако обичате, госпожо можете да ги разгледате. Едното е на Хърватски, лесно ще го разберете — доближаваше се до българския език, другото е на френски. Е, както искате — ще ви ги преведа направо.

Писмо от Летиция.

Сп. . . 25 юли.

Приятелю на миналите дни,

Това бе една идилия, която требваше да се превърне в роман, а свърши като драма. . . . Вие трябва и то в най-скоро време да ме забравите! Една мисъл и едно щастие — да служа Богу ме изпълва в тоя момент. Ще видите защо. . . .

Мажът ми, знаете че бе некога мой професор в реалката по история. Разлика в годините ни има повече от двадесет. . . . А знаете, след като влезохме в брачни връзки той се занимаваше с всичко друго, но не и с мене. Когато ви видех последния път, аз поисках да изживея няколко поетични минути, да възкреса едно минало, да го превърна в настояще и с това да отмъстя на мъжа си, който предпочиташе четенето на своите цитати от Тацита, споровете по теологически въпроси с един тукашен абат и други занимания от тоя род пред милувките на своята жена. . . .

Да, аз отмъстих. . . . Но отмъщението не постигна целта си. . . . Вместо победителка, аз съм победена и си отивам за винаги от света арена. . . .

Ние се разделихме на площадката, когато вие пожелахте да хвърлите некакъв предмет в морето. Струва ми се, че беше пръстен. . . . В това време се обхрнах към галерията. Стори ми се, че некакъв бел предмет се движи към нас. Но не, това бе човешка фигура. Тя се доближаваше, доближаваше, доближаваше. Призрак ли бе? Не знам. Това бе женски образ, образ на русохоса жена, с тъмносини очи и бели клепки. Тя странно приличаше на друга една, която бех виждала на портрет в жилището ви в Аг. . . . На главата и имаше венец от бели цветя. . . . Тя ме гледаше тъй умолително, тъй жално! . . . Като че, немо никакво стелане се изтръгна от нейните уста. . . . Призракт изчезна. Аз все бех замаяна под впечатлението на виденото, когато за още по-голема моя изненада, съгледах мъжа си до нас.

Лицето му бе бледно, страшно, и кинжалът, който той носи винаги в себе си, изваден, блестящ в тъмнината се бе издигнал над вашата глава. Успях да го отмахна от ръцете му. Доста израсстен, мъж ми притежава значителна физическа сила и странно ми бе, че тя се бе изгубила в момента. . . . Но още по-странно е, че той укроти гнева си. Когато кинжалът му падна от ръцете, той без да ви погледне с задавен глас ми каза: „Вървете

след мене“ и ме отведе. Вървехме машинално един до друг. В града той даже ми подаде ръка. Вжобщее не даваше никакъв повод да се помисли, че е измамен мъж и е констатирал това. Когато стигнахме в къщи той се обхрна спокойно към мене и ми каза: „Не ви следих. Случайно вместо да се върна от острова с параходчето си, дойдох с лодка. Край брега ви забелязах, че отивате сама към галерията и дойдох да споделя с вас съжертванието на морето. Впрочем, ако знаех, че сте имали другар не бих дошел. Живейте така, както ви е угодно.“ — Изговори тия думи и се затвори в кабинета си. През последващите дни — той както знаете е пенсиониран професор — работеше в кабинета си, ходи в един от съседните острови да се разговаря с видния хърватски поет И. В., дошел тук за няколко време; прекарваше по некой час у абата Z. . . . свой приятел, — живееше както обикновено, вдаден в науката, тих, спокоен, но това което бе най-ужасното, аз като че престанах да съществувам за него. Среща ме, обядва даже наедно с мене — но нито дума, нито поглед, нито упрек. Вчера погледите ни се срещнаха, но неговият — като че ме пронизваше и бе съсредоточен в некаква точка зад мен. . . . Не, това положение е негърпимо. Да би ми хвърлял ежечасно упреци, да би късал ежесекундно монте мяса, да би ме убил отведаж, би ми било по-леко, отколкото това страшно убийствено презрение. . . . Така човекът на науката, който ред години изучавал хорските страсти, ги уби в себе си като запази мълчаливото презрение — единствено средство против отклоненията от световните традиции. Философ ли е той, или изумен човек? Не знам. Може би и едното, и другото. А се пак това ме убива. Бих го молила за прошка, бих паднала на колена пред него, но струва ми се, че той би ме погледнал с същия поглед, който свежда към нула личността на другите и би казал: „безполезно е всичко това, живейте както намерите за добре. Не ви упрекавам.“

Снощи разгърнах библията. поисках да прочета нещо, но вниманието ми отбегна към преживените в последните дни впечатления. . . . Стори ми се, че забравих страшната и убийствена апатия на мъжа си и затворих очи. . . . Сънувах, или видение бе не знам, но ето що видех. . . . Ние — вие и аз — седим на местото на случката, с жената, която видех в момента на разделата с вас. Тя държеше в ръката си един пръстен, подобен на този, който нетога вие носехте. Държеше го в ръка и ме гледаше с тъжен, болезнен поглед. Но ето че, тя хвърля пръстена в морето и дума: „нека погине носителя на щастиято, основите на което в грех са потопени.“ А аз я гледам, и гледам, и гледам. Полека лека страдалческият образ се променя, сияние и ореол го озаряват, но що. . . . това не е онази млада синеока, с болезнена хубост жена — пред мене седи самата Мадона. Това бе таинствено преображение, което се извърши в няколко секунди. . . . — Ела дете мое, казва тя и ме улавя за ръката. Вървим по неизвестни пътища. . . . Далеч на некаква височина седи кръст и на него разпнатият образ на Богочовека. — Виждаш, той страда за спасението на хората, дума Мадоната. Дете, вервай ли в Богочовека, носителя на щастиято, добито чрез върховното изкупление през кърпави страдания? — Вервай майко Божия, думам. — Вервай дете мое, верата е върховното убежище на разочарованите от живота. . . . Отварям очи. Видението е изчезнало. . . .

Аз съм млада и под грешни пожелания плътта ми изнемогва. но това не изкупува извършването от

мене. Аз сгреших. Сгреших пред Бога, пред хората, пред всички. Вжзпитана в строгорелигиозен дух, аз не мога да се отклоня от традициите, които вие толкова нападате. Божията промисъл ми посочи пътя. „Верата е върховното убежище на разочарованите от живота“, каза Малпонтата. И аз ще потърся това убежище... Може би, ако мъжът ми бе постъпил като ревнивец, който малтретира жена си, която по негова вина попада в пътя на греха, не бих дошла до това решение, но той ми дава пълна свобода и същевременно ме убива с своята мълчаливо презрение...

Така! Нека почине в мене тази, която търси щастието, сжградено на греховни основи. Нека остане тази, която ще намери убежище в спасителната Вера!...

С'Богом и забравете ме.

Летиция.

Писмото на Бетси.

Villa di R... 13 юли 191... г.

Аз много страдах в последно време. Какво да ви кажа? Всичко, което ви говорих за възгледите си в брака и всички доводи, които навеждах да се не състои той с вас — беха фалшиви. Истината е тази: — в рода на майка ми имало наследствена туберкулоза. Ние бехме четире деца. Трите умреха от същата болест. Запазих се толкова време само аз, благодарение — може би — на чудната сила на пржстена-талисман, когото ви дадох. Майка ми го носеше винаги с себе си, но когато видя, че и третото й дете склопи очи, тя отмахна пржстена от ръката си, сложи го на моята ръка и рече: „бедно дете, дано поне те той запази.“ Неколко време и тя умре така бързо, както всички други... Аз знаях, че имам същия недъг, затова упорствах порано на настояванията на баща си да се омъжа, а по-късно, когато се срещнахме аз искрено пожелах да имам здраве и сила, защото край тях можех да добия и щастие, което в ваше лице ми се усмиваше. Смях се, изглеждах жизнерадостна, уви... колко се мамеа другите!...

Вече минават петнадесет месеца откак не сме се виждали. Колко дълги беха те! Петнадесет месеци!...

Ето вече десет месеца откак съм зле болна. Баща ми прекарва още в Париж. Аз сама с мистрис Стефенсон пребродих Лейзен, Давус, прекарах два месеца в Ница и сега съм пак тук на местото, дето се роди нашата обич. Знаете ли, че край другите стаи заемам и вашата. Там е моята спалня. Лежа и мисля за вас... но вие сте така далеко... Направих своето завещание. На циганката, в къщичката на която узнахме за пръв път своята обич, оставям петдесет хиляди лева с условие, сградата да се срути и там да бъде погребена. Не искам блесък, суета след смъртта. Една нагробна плоча с малка епитафия: „жадува тя за щастие и не го намери тук. Дано горе между звездите намери тя своето място, своя път и своето щастие“ — ще ми бъде достатъчна. Състоянието, което ми остави майка ми, завещавам за безплатен един санаториум за гърдоболни. На вас не оставам нищо от него. Не искам да скверня нашата обич с звука на златото. Поставям ви в наследство само своя спомен. Понекое спомените са по-скъпи от всяка земна корист... Простете, че толкова много ви пиша, това ще ви отекчи сигурно. Знаете в далечината виждам върха Стела. Как високо се издига той над всички върхове. Само той от близките планински върхове се вижда ясно. Стела! Ох

как бих искала и аз да нося името Стела! Стела — звезда! Или се едно: аз много страдах приживе и Бог ще изпълни моята молба! След смъртта да ме превърне на малка звезда, която вечно да бди по вашия път. Нали ще обикнете това име, Стела?.. То ще бъде символ и зов на щастието за вас. И когато вечер видите некая звезда да пада, спомнете си, че моята също изгасна, но Бог, добрия Бог презърна моя дух в малка една звездица. Вие ще обикнете нали милионите, милиардите звездици, защото и вашата некогашна Бетси е между тях... Не се сжрдете, че пиша днес детинщини. Какво да правя? Мъчно ми е и аз искам да ви изкажа всички свои болки. Не ми е жал, че млада умирам, мъчно ми е, че никога само не можах да бъда напълно ваша!...

Уморена задремах малко. Какъв кошмар, Боже мой! Ти седеше пред брега на едно море! Ти (прости ми, че почнах на ти да говоря. Струва ми се, че краят е наблизил и искам да се почувствувам по-близка до тебе) седеше с една черноока жена но знаеш ли, като че пак те виждам. Ти, ти... но не чуеш ли, не, не... ах! Ти хвърляш пржстена в морските бездни. Той пада в водата. Ето концентрични кръгове... Той потъва, потъва, потъва и ето ще стигне там, от дето не може да се извади!... Не, не мога повече, не мога! Чуеш ли! Ти...

На същото писмо добавено с по-едър почерк се четеше: Мис Бетси издхна над писмото, което пишеше до Вас, на 13 юли т. г. 9 часа и 13 мин. вечерта, Працам Ви го вместо некролог. Молете се за нея.

Ева Стефенсон.

Вие не се смеете повече, госпожо. Защо?

М. Лепайн.

Фаталната жена.

През целия минал век, поради благосклонността на романтиците, величествено тя бе царувала. Романисти, поети, драматурзи, историци, даже с надпреварване издигнаха своите олтари; върху пиедстала беха написали: На непознатата Богиня; а Бодлер до думата богиня издълба демон.

Демон или не — какво от туй? Усмивната пред оскърбленията, както пред молбите, галена от ласките на любовта и умразата; извратителка, владетелка, чародейка — фатална — жената тжпчеше под своите бели нозе кървава жетва от сжрдца. Тя сееше вжзорзи, безумие и гибел — и нейната тайна се криеше и трептеше зад магически зеници и малки устни, упорито затворени...

Докато един ден, разгневена и преситена, богинята с един скок се хвърли от своя пиедестал, за да вземе перото... Това бе преди около 30 години, когато символизмът учеше да се усвои мистерията, фаталната жена стана писателка.

— „Фатална, аз? — тжлкуваше тя в романи, поеми, сказки... — Вий мъжете казвахте, че бех такава и аз ви оставях да говорите. Така измина цел век; в литературната комедия дори играх ролята и пазих позата, що ми разпределихте. Но доста вече. Вижте ме добре: аз съм само жена, най-често бедна жена, даже малка жена; искам да кажа — сжздание от дух и път, ваша равна по страдания, капризи и тегла... О, моите тегла!...

По тоя предмет тя бе неизчерпаема. С пълна откритост, която се показва отначало, симпатична.

но която не захисне да вдъхне известен страх, тя изброи всичките си тегла — и материалните и психическите, и тия, които наистина не можеха да претендират като такива. При това тя имаше чуден талант и музикален малко чувствен стил: книгите ѝ се поглъщаха; тя искаше вместо ласки — съчувствие, вместо боготворение — равенство на правата...

Фаталната жена... Кой, въпреки, в началото на нашия век мислеше още за нея? Навред имаше вече писателки, журналистки, чиновнички — с една дума — състезателки, съперници или сестри. Те носеха с нас всичката тежест на живота и несправедливостта на съдбата; в моментите на мрачно съмнение или смели надежди, те пак лукаво практически ни призоваваха към по-малко амбициозна преценка на фактите и действителността. Романтизмът беше изживел...

Дойде войната и грубо отдели жената от мъжа. В своето уединение той започна отново да я боготвори. Блен, след блен той възкреси предишните ѝ прелести, като прибави към тях и нови. Тя бе галиовния обект на дълга; сърдцето, което вдъхна героизъм и възнаграждава; утехата на мъжките и трудовете; чарът на мечтаното бъдеще; необходимата поезия на повечето свет, за да се понесе настоящия ужас. Немаше ли тя всичките магьосани билки за възкресение и живот в дните, когато требваше толкова да се отдаде на смъртта! Една загадка започна да трепти в нея...

В кореспонденцията на офицера, както и в бедното теверче на войника, сияеше върху малък портрет усмивка на жена; до него при това се гущеше писмо; от съпругата, приятелката или от лекомислена познаница — не важи. Достатъчно бе върху хартията устните и ръката на идола един миг да се докоснали.

Богинята, въпреки, намираще удоволствие в обредността. Тя не протестираше против почестите, с които я обсипваха навремени. Подобно на малката буржоазка, чиято авантюра Андре Кирабо наскоро изложи, тя напразно бе чувствувала, че нейната власт произлиза от заблудата на мъжете, но медлено привикваше да я упражнява — дори най-злите чародейки го чувствуваха в тия мрачни дни — и разбираше доскоро, на което трябваше да се служи; качвайки се отново върху своя пиедестал жените помагаша отдалеч толкова хора да умрат щастливи или да живеят!...

Фактът е, че с края на войната те не изяха много разположение да слезат пак. Фатална или не, жената още владееше; един вид поетичен мистицизм се издигна отново над отношенията на двата пола в нашето общество, което търсеше пак може би своето сантиментално равновесие, надевайки се да е намерило всички други...

* * *

Известни писатели между последните разбраха това; същото разбиране обяснява в частност почти парадоксалния успех на романите на Пиер Беноа. Ако те беа много четени, то е защото разкриват оная решителна съдба, която хвърля разумни и добри младежи в нозете на една загадъчна жена, чиито зеници — природно неизмерими, ги обливат с обаяние, шеметно безумие и гибел.

Похватен вжлшебник, Пиер Беноа възкреси фаталната жена.

Роман... Прелеста да се отнесеш, докато обръщаш страниците му, към неочаквани хоризонти, гдето в миг животът се преобразява; измамлив

магии за сърдцето и мечтите — как добре познава Пиер Беноа вашата мощ върху най-мъдрите от нас! Няколко романа; за герои едни и същи мъже и една и съща жена; вгледайте се в техните черти: те носят незаличим наследствения отпечатък и неотрицаемото подобие на своя общ прадед — прочутия Рене. В блестящата чаша, що ни поднасят разкошно обсипана с лъчезарни драгоценни камъни, съ всичките чародейни пития на романтизма; тех Пиер Беноа и неговите млади събратия ни канят да пием на един дъх.

* * *

Но днес часът не е решително за романтизм. В новите списания, както и в старите известни такива, се вдигат апели към реда, разбирането и хармонията. В живота все по-груб всеки ден е потребен само трудът; жената вече не се отдава да властвува величествено над труда на мъжа, а клони към него и постепенно взема повече участие в реалния живот.

Тя започна да слиза от стъпалата на пиедестала, гдето войната отново бе я въздигнала. Богиня? Не, а вече съпруга, в всичката етимологическа сила на думата — другарка, или тая с която се споделя всекидневния хлеб, която насърчава и подпомага да се спечели той...

Царуването на фаталната жена в днешния век е кратко... Едно междударствие най-много...

От френски превела Н. Н. Драгулева.

Вл. Трандафилов.

Пролет

Целуна слънцето земята
И цъфнаха увета —
Певецу песен во душата
Възторжна затрептя...

* * *

Седяхме двама край морето,
Прибулени в тъмните
На тиха, топла нощ... В небето
Не трепкаха звездите...

*

Видя ли как во тъмнината
Над спящите талази
На тихия зефир с крилата
С корона от елмази
Премина Пролетта?

*

И чу ли как во тишината
Морето се събуди
И тихо, тихо со скалата
Зашепнаха в почуди
Пак дойде Пролетта!

Медия

Никола Гандев

(По случай 20 годишната му артистична дейност).

На 6 май т. г. се дава бенефисно представление „Хжшове“ в полза на артиста от общинския театър г. Никола Гандев по случай 20 годишната му сценична дейност.

Варна е отхърмила най-много артисти в България. И г. Гандев е почнал от Варна. За пръв път той излезъл на сцената през 1902 год. в пиесата „Новопокръстен“ от Степняк. Две години последователно е вземал участие в даваните тогава спектакли в зала „Съединение“.

Животът на артиста в България е скитнишки живот, пълен с лишения и страдания и само неугасимия огън на творчеството, на изкуството е, който подхранва, блазни и упова душите на тия избранници да му посветят и младост, и сили. И тръгва Гандев по пътя, който му чертае този нерадостен живот. През 1904 год. той е вече в новооснования театър от Бжчваров и Стойчев в Варна. След кратко време този театър се разтуря и Гандев намира място в „Свободния театър“ основан от първите наши артисти излезли от държавната трупа: Сарафов, Ганчев, Кирчев, Будевска, Снежина и други.

Както е известно този театър бе един редък до сега в България ансамблов театър. Той е една от най-светлите страници на театралното дело в България. Там е школувал най-много Гандев.

След година и половина сценичен триумф из малка България артистите от Свободния театър беа приети в Народния театър, където и Гандев, след издържане на блестящ экзамен бива приет. Там престоява той 4 години и заедно с 13 души недоволници артисти излизат и образуват „Нов Народен Театър“, който след две години се разтуря.

След това Гандев постъпва в „Съвременен театър“, след балканската война основава с свои другари хумористичен театър. От 1916 до 1920 г. е работил в гюмюрджинския общински театър, през 1920 год. в Русенския общински театър и от една година е в варненския общински театър.

В продължение на тези 20 години Гандев е изнесъл повече от 150 различни роли.

Г-н Гандев е един от артистите с определено амплуа — старческо и комично. Той винаги интерпретира с голема сериозност и отбегва шаржа. С грамаден успех той дава пълно психологично вглъбяване на типове, които често пъти ни поднася с една безпогрешна реалност.

Той е еднакво мил и комичен на сцената и като найивен старик, и като жесток баща, и като изстрадал работник, и като стар библейски пророчател, и като пастор.

Некои от ролите, които е изнесъл — Карамзов от „Братия Карамазови“, генер. Осетров от „Лудетина“, Деспот Слав от „Борислав“, Балтазар от „Арлезианката“, Тиелде от „Фалимент“. Берман от

„Морал“, Лейзер от „Сатана“, Меркизад от „Прзвото на любовта“, Пастор Мандерс от „Призраци“, Лука от „На дне“, Аким от „Силата на мрака“, Симон от „Гибелта на Надежда“, Македонски от „Хжшове“ и пр.

Играта на Гандев е стройна, отмерена, с пълен артистичен размах, заразяваща и пленяваща. Той е един от стълбовете на варненския общински театър, тжжния старец и сериозния комик.

Нему не липсва жизненост, енергия, култура и сили още за дълги години да заразява публиката с сълзите си и с искренния си смех.

Нека почитта, която му се прави с бенефиса, го още повече насърчи. И ние като го сжрадваме по този случай, искрено го поздравяваме.

Авел.

Н. Н. Драгулева.

Копнеж.

И теб те нема, моя възжелана Радост,
Да склоня мърно чело на твойта млада гржд,
Сама дете — тжй млада ... в' безприютна младост,
Сама по своя път

Болезнено трепти душата възродена.
Там тих възторг, и огън, скръб — горят . . .
Горят, ах, как горят ... а вредом нощ студена,
Замислена над сжнний сзет . . .

И тжй се ронят миг след миг в' мечти,
В' безсжница, копнеж — ще дойде ли денжт
Сжс сжнице и лазур, где секаш тржпнеш Ти ...
Или все нощ —

беззвездна нощ,
Незнаен път

Спомен

Ти помниш нявга на пролет розите цжфтяха,
през ранна росна утрин в свежеста,
шаметни душите ни в притома се топяха. . .
Тогава беше май и розите цжфтяха!

Сами ний днес блуждаем в помржкналите друми
в неведа смжт, с прекжршени крила
тежат ни спомените и нявгажните думи. . .
Блуждаем скръжни днес в помржкналите друми!

Розалия.

Музика

II Детска Музикална Китка „Родна песен“ — Варна.

От преди няколко години в града ни единствено по системно за детското музикално развитие работи учителя при първонач. у-ща в Варна г. Г. Ненков с деца изключително от тези училища. Сам, неподкрепян от никого, все таки той постигаше известни резултати и продължава да работи.

Други двама учители г-да Ив. Цанков при първоначалните у-ща и Стоименов у-л по музика в една от варнен. прогимназии, основали II детска музикална китка „Родна песен“ и на 17 април в театър Ранков дадоха първо детско литературно музикално утро.

Безспорно те са постигнали добри резултати.

Първия дебют на „Родна песен“ бе изнесен добре. Китката разполага с поземе и по-големи сили. Уредени са два детски хора, единия на г. Цанков, от малки певци и другия на г. Стоименов от по-възрастни деца от прогимназията. Освен това г. Стоименов е организиран хубав детски оркестър.

Ние поддържаме мисълта, че в училището музиката трябва да бъде по-добре застъпена. Едно от най-силно възпитателните и образователни средства е тя, защото притежава магическата сила да облагородява душите и ги възвисява.

Програмата бе застъпена добре. Оркестърът правеше отлично впечатление. Той изпълни самостоятелно 3 №-ра. Изпълнени беха от хор и оркестър 5 №-ра. От малките певци 3 №-ра. Декламации имаше твърде много, между които особено сполучени беха само две. Сола пение, от които направи отлично впечатление народната песен „Кавали свирят в усон.“ Малката певица пожена големи одобрения. Тя е едно надарено дете. Солата пиано беха изпълнени с топло чувство. Балета бе аklamиран възторжено. И накрай, музикалната сценка от г. Ал. Кръстев бе изпълнена добре. Общото впечатление бе като начало крайно насърчително и за ръководители, и за участниците.

В многобройната публика се четеше един нескриван възторг за постигнатите само за 2—3 месеци успехи.

Едно, което трябва да земат пред вид ръководителите, то е да не претрупват програмата — 24 №-ра! Удивително! Друго — по възможност да обърнат по-големо внимание на литературната част. Твърде много беха декламациите, някои дори неспособни.

Ние верваме в искренното желание у г-да ръководителите, които схванаха някои от дефектите, и в по-нататъшните си забави ще ги отстранят.

* Публиката, главно детска, жадува такива забави, те трябва да се дават по-често, макар и с по-малки програми. Апелираме към родителите да не пропускат да отправят децата си винаги, когато

китката устройва такива. Само който не е виждал изписания в погледите на малките зрители възторг, той не знае благотворното влияние на тези забави върху душите на детския свят. Децата са най-подаващата се на сценично въздействие публика.

Детския възторг изразен в бурни акламации, това са насърчителните стимули, които трябва да въодушевяват ръководителите на китката „Родна песен“.

Ние им пожелаваме още по-плодотворна творческа работа.

Музикалният талант и неговото развитие.

(Из „Das Golden Buch der Musik“ Spemann)

(Продължение от брой 2).

6. Свещеник.

Ако родителите имаха достатъчно музикално познание и притежаваха също нужната откровена присъда, те биха могли най-добре да отговарят на въпроса, дали техните деца, чието развитие те ежедневно наблюдават, са отредени за артисти. Понеже, по една или друга причина, това е рядкост, за това трябва да се обърне внимание върху мнението на опитни и изпитани добросъвестни специалисти; като се последва тяхния съвет. Избраният съветник се намира всеки случай в много трудно положение. Вън от ръководящите до сега общи съображения има и други, които са за него от значение: произлиза ли положението на изпит от къща, в която той е поглъщал музика едновременно с майчиното си млеко, или е от село, където нищо подобно е немало. Имал ли е средно преподаване, или съществуващата непохвалност е по-скоро от липса на умение, отколкото липса на даровитост. Това са моменти, с които трябва да се съобразяваме и които могат да дадат на 1000-та едно решение сигурно. В повечето случаи един съветник, който гледа сериозно на работата, ще каже: — Тук сигурно няма талант — или — може да се направи един опит. Едва след няколко месечно наблюдение, той ще бъде в състояние да обясни дали заниманието ще даде задоволителни резултати или не. Неблагоприятният отговор обижда и насърбява винаги глупавите и горделиви родители, като завеждат детето си при някой шарлатанин, или в некое от многобройните музикални институти, наречени още консерватории, и които не са нищо друго освен професионални предприятия, без по-високи артистични сили и които не дават необходимата здрава основа.

7. По нийтия на развитието.

По кой път намира един истински талант най-добре своето усъвършенствование? На този общ въпрос може тъй малко да се отговори, също както и на въпроса: как може да се разпознае най-добре таланта.

Отношенията, в които живеем са тъй различни, щото всякакъв опит, всички хора еднакво да се третират, относно тяхното възпитание, не могат да сполучи. Току що споменатите въпроси трябва да се заместят с други, които поне могат да дадат един по-близък и точен отговор. Първия ще бъде: на коя възраст изобщо трябва да се започне преподаването на музиката и кога изучаването на специалностите; а втория — дали младия артист ще напредне по-вече чрез частни уроци, или ако по-стъпки в някое музикално училище.

8. Време за започване.

Би трябвало първото преподаване да започне внимателно към седмата година. Когато майката пее просто песни на своето дете още в първите неговии години и когато тя чрез своя мил и сжрдечен глас му открие в неговата нежна младост що е пение и музика, у такива деца разбирането се пробужда невероятно рано. (Някои деца пелт мелодии преди да проговорят, без да ги считаме за чудновати).

9. Училищно пение.

Обучаването на големо множество деца, които трябва да изпелт просвирана мелодия, хорал, или народна песен, не струва ни стотинка, а по-скоро губене на време и разваляне на гласа. Това съвършено трябва да се премахне, или пак основно да се преобрази преподаването на музиката в едно хорово училище. Лютер е казал: „Един преподавател трябва да може да пее, иначе не е за поглеждане“. Това за съжаление не може да се изпълни. Обаче в градовете е по-лесно да се намерят способни преподаватели, които по един разумен и полезен начин да обучават пение в училищата. Всяко нормално развито дете, ще може в разстояние на две години да чете бързо ноти. Не музикалните би трябвало да се освобождават от пение. Добре организирани училищни хорове са от голяма полза. Колко е лесно за един даровит учител да състави един подобен клас, като осведомява родителите относно таланта на тяхните деца.

10. Домашна музика.

Понеже в училището не се достига това, по-добре е щото тази духовна храна да се добива в къщи едновременно с изучаването на някой инструмент. По този начин се запазва възприемчивостта на музиката, като същевременно се избягват мъжките от влиянието на нежелателни уроци. Печален е факта, че мъжките гласове от хоровите д-ва постепенно намаляват. Отчасти се дължи и на това, че пението ги затруднява.

11. Подготовка за професия.

Сериозното изучаване на предмета може да започне едва след като талантния въпрос бъде разрешен; значи не по-рано от 15—16 год. възраст. Специално за вокалното изучаване трябва да се дочака края на мутацията. Един въпрос свързан с гореказаното е: какво трябва да бъде науч-

ното преподаване у следващите музика и кои са общи познания за един ученик за бъдещата му професия.

12. Общирно развитие.

Този, който се стреми към нещо по-възвишено трябва да има по-обширни познания. Един диригент, който не владее черковния — латински, французки, немски и италиански езици и който не разбира Глюковите и Моцартови партитури, не стои на висотата на своята задача. Един виртуоз, който не владее поне главните световни езици е сиромас. В музиката трябва на време да се преодолеят първите технически мъжнотии, защото Иван не може да научи това, което Иванчо не е научил, и за това се изисква няколко годишни сериозни занимания в различните области.

13. Изпит.

Желателно е, щото младежите следващи изкуството от по-висока категория, да имат завършено гимназиялно образование. Това може да се постигне само от силно развити натури. У повечето едно от двете занятия ще бъде по-слабо. Малцина биха понесли такова противоявление без да им се отрази зле върху здравето. Тази е причина, за да избираме среден път. У състоятелните деца трябва да се изучат научните предмети чрез частно преподаване, защото по този начин ще им се отнеме по-малко време. Трябва да остава и свободно време за всекиго, да прави ежедневните си движения и почивки на открито.

14. Социално положение.

Един оркестров музикант може в краен случай да преживява и със своите елементарни училищни познания. Между това за щастие, социалното положение на музиканта така се е подигнало, щото и от него се изисква по-високо развитие, което е и от големо значение за неговото бъдеще.

До сега говорях само за познанията нужни за един артист. Трябва да призная, че всеки, който се чувствава такъв, чувствава и нужда да развие, колкото се може по-вече и духовните си способности, за която цел трябва да намира и своето време.

(Следва).

Резигнация.

На Дагил.

На ранна есен бледите лъжи
Целуват ми душата уморена.
Ела при мене, тиха и смирена
И дай да гледам твоите очи. . .
Виж, утрината бледа и студена
Над нас разлива ледени лъжи.

* * *

И паркът цял гори. Но скръбна и студена
Е тази няма смърт на сетните зари.
Ела! Да бъдем двама — мълчание цари,
И тихо да горим всред мъртвата вселена.
На ранна есен бледите зари
Разказват тихичка поема. . .

К. Балабанов.

Шкорпил.

Какво може да се види в варненския музей.

(Продължение от брой 2).

В края на коридора са изложени полезни минерали, които се срещат в нашия черноморски край. Ще бъдат тук изложени още проби от камани за строителни материали, като напр. камакът от който правят воденични камани до Аладжа манастир, твърдият пясък от Гебедже, който е отличен материал за постилане шосета, гюмултовият варовник, от който е сграден вжлоломът и др. Пробите ще имат вид на куб, с страна дълга 20 см.

От полезните минерали е изложена тука черна манганова руда, която е варненска специалност; тя се среща до с. Руслар, Кара-дере и др. Рудата може да се употреби при фабриката на отлична стомана (ferroganpan). Според анализа на нашия въз химик Ив. Гюлмезов, рудата съдържа от 15 до 30% манган. В последната война тя е била експлоатирана от германците. Освен нея е изложена една колекция от медни, железни, оловено-среброносни руди (галени) от мината „Изток“, намираща се в Бургаско (до с. Св. Никола). Колекцията е подарена от нашия съгражданин Вл. Явашчиев.

От други полезни минерали е изложен гипс (алчя), който се среща в вид на малки буци до гр. Варна, с. Константиново и др. Важно би било да се намери в по-големо количество (на големи буци или на пластове), та да може да удовлетвори индустриални нужди, като напр. за правене тибшир и др. Големи буци гипс се срещат в северна Добруджа до с. Текир-гюл.

Изложен е пясъкът от Гебедже (Белево), който служи за правене стъкло. В пяска се намират мънички черниави зрънца, които са причина, че от пяска не може да се произведе чисто стъкло. Гебедженското стъкло е зеленикаво вследствие на железни съединения, които съдържат зрънцата. Стъкларската фабрика е принудена вследствие на това да донася за правене чисто стъкло, чист пясък от странство.

Една интересна забележителност на сбирката е кехлибар (янтар), който се среща в нашия край. До колкото ни е известно той е единственото местонахождение в балканския полуостров. Немахме още възможност да проследим местонахождението, за да проверим дали се среща този вкаменен клей (смола) в малко или в големо количество. Имаме сведения, че в турско време е дохождал един паша от Цариград, който е обиколил местонахождението заедно с Дим. Добрев от с. Николаевка (Хаджрча). Намерил и буци кехлибар, големи колкото един юмрук.

След запознаването ни с геологията на нашия край остава да се запознаем още с типичната растителност (флора) и животни (фауна). В витрината под картината „подземната река Андж“ е турен началото на флористическата и фаунистическата сбирка. Изложени са вечнозелени храсталаци които се срещат в черноморското крайбрежие, а именно страндженска зеленика (*Rhododendron ponticum* Skorp.) и пжрнар¹⁾ (*Phillyrea media*). Изложена е и балканска зеленика (*Prunus laurocerassus*) от Тревненския Балкан (гара Кръстец). Двете зеленини са декоративни храстовете; те са пресадени по наше распореджане в приморската градина и вътрешния двор на нашата гимназия, защото в Варна няма още уредена училищна ботаническа градина, която да обслужва варненските училища в преподаване ботаника. Това е голяма немарливост от страна на

училищните власти, толкова повече, че по-голямата част на варненските училища разполага с просторни дворове²⁾ Миналата година се обхрнахме до педагогическия институт с предложение да се тури основа на една образцова ботаническа градина в двора на девическата гимназия, в която се помещава институтът. Налага се да се уреди час по-скоро такава градина.

В витрината е изложено клонче на интересното дърво „хурма“ (*Diospyros Lotus*) с плодове като череши големи. В едно шише с спирт са турени плодове на японската хурма (*D. Kaki*), пресадена върху дивата (*D. Lotus*). Плодовете и са големи колкото ябълка и много вкусни. Японската хурма е била донесена в Варна преди 60 години от Цариград, благодарение на бащата на нашия съгражданин Риза бей. Дървото вирее много добре и требвало би да се култивира в запазените от северните ветрове дворове из града (III участък и др.).

В витрината е изложена една интересна забележителност, а именно джбово дърво (напречен разрез), в което много ясно личи очертание на кръст. Дървото има диаметър 14 с. м., а кръстът 11 с. м. Годишните кръгове, на брой 30, минават само през кръста, а не между него и повърхнината на дървото. Освен тази неправилност има и друга. Сърцевините лъчи на дървото, които минават през кръста не достигат до повърхнината, но само до очертанието на кръста (до края на рамената му). Между него и повърхнината на дървото се распростират ветрилообразно лъчите, които минават между рамената на кръста. Средните от тях достигат до повърхнината, а страничните се завиват като ветрило. Посочените неправилности са причината на образуване кръста. Какво е повлияло върху неправилността, при растежа на дървото, не можем да си обясним.

Музеят притежава хербарии от 800 нашенски растения, подарени от Шкорпил и Б. Давидов, най-вещият познавач на нашата флора. Хербарият съдържа ред интересни растения, типични за варненската флора.³⁾

Относно фауната молихме варненското ловджийско дружество да земе на своя грижа и сметка, доставка на типични представители на нашенската фауна, като посочихме напр. чакалът, който се среща в Варненско и Бургаско. Северната граница на разпространението му е варненското езеро.

¹⁾ Северната граница на разпространението им в страната ни е околността на гр. Василико.

²⁾ В едно от училищата би могла да се уреди градина с растения, за които се учи в ботаника (отровни, лечителни, търговски, индустриални и др.). В друго училище би могла да се уреди овощна градина с ония видове овощки, които виреят в Варненско (с курсове за присаждане, с сбирки за растителни болести, вредни насекоми и др.). В трето училище — зеленчукова градина, с басейн за водни растения и животни (благна костенурка и др.). В четвърто училище — образцова цветна градина, после лозарска и горска с всички видове дървета и храсталаци, които растат в горите на нашето черноморско крайбрежие. Требвало би да се узаконишото в всичките училища в страната ни, както е в някои държави, да се уредят училищни градини. Възпитателното значение на тях е известно.

³⁾ Напр. *Potentilla varnensis* Vel., *Centaurea cuxina* Vel. и др. Освен това има някои степни растения, които се срещат между Варна и Гебедже (*Arenaria rigida* M. B., *Silene siripia* M. B. и др.). Има и някои южни, средиземно-морски растения (*Hyporhæ hamuloides*, *Periplota gracilis* и др.), които растат край брега между Варна и Евксиноград.

На север от него, чакалът не се среща. Населението го нарича „диво куче“. Деня той се крие и ноще излиза; той вие като куче, но с жаловит глас, който понякогаш заприлича на викане на помощ или на детски плач. Наши войници, които квартирували край Бело Море познават го добре; те разправят как е влизал ноще в лагерите им и как е откривал разни предмети (обуща и др.).

В музея е изложена една млада черноморска акула (*Ascanthias*); тя е била намерена, заедно с много други, из варненските улици (IV участък), след един проливен дъжд, който е валил през ноща от 31 май на 1 юни 1906 год. Хората останали очудени, като намерили рибата. Падането риби с дъжд се обяснява така. Над морето се завъртяла силна вихрушка (смерч), която дигнала в облаците част от морската вода, заедно с рибите, които паднали после с дъжд.

На 31 юли 1902 год. паднал в околността на гр. Осман Пазар пороен дъжд с голямо количество риба (щуки и шарани); тя е била, види се, дигната с смерч от крайдунавските блатата (езера).

Музеят има за цел да запознае посетителите с природата на нашия край, та трябва да се подплатват сбирките и с други типични животни. В музея трябва например да бъдат изложени влечуги, а именно всички видове отровни змии, смокове и гущери. Смоковете, като предполагаме, са наречени според народното вервание, че те смучили млеко. Един от тях наричат даже „кръвяхк“. В Италия наричат един смък „краводойка“ (*Tropidonotus viperinus*). Интересен е „стрелец“ (*Zamenis*), от който населението се много бои, защото се спускал върху човека и го преследвал. Стрелецът се спускал даже върху човек на кон. Свивал се на кълбо, дигал главата си и като стрела се хвърлял върху коня. Има случаи, дето се захвапвал в устните му. Стрелецът, както и други някои смокове, се превъзходно катери по дърветата. Предполагаме, че стрелецът, е представен върху паметниците „тракийски конник“. Върху изобразенията на конника, който е представлявал, както ще видим по-долу, некакво тракийско божество се намира пред конника на едно дърво смък, който се спуска върху главата на коня.

Един от смоковете (*Coluber saurogates* Pall.), достига дължина до 2'25 м.; такъв намери нашият веш познавач на влечугите В. Ковачев в Тутракан. Смокът е крокът, но по некогаш хапе, шибва и съска яростно. Храни се с бузайници (но не по-големи от плъхове), яйца (като кокошите), птици (не по-големи от кос) и др. Той е най-дебелият нашенски смък. За него се отнасят, види се, приказки, за грамадни смокове, които били дебели колкото човешка ръка. Подобни приказки разправят, не само у нас, но и на другаде в Турция, Гърция и по беломорските острови. В околността на гр. Галипол, както бележи известният природоизпитател Брем, разправят че бил ударен един грамаден смък, който толкова шибал с опашката си, че е изкъртил на около няколко корена лози! Лешът му едвам трима думи могли да дигнат!

От гущерите е изложен интересният домашен гущер (*Gymnodactylus Kotschy St.*), който живее из варненските къщи. Върху опашката му се намират напречни редове шиповидни пълчици. Ако и да нема гущерът, както други чегони, към които той принадлежи, прилепвателни плочици на пръсти, може да ходи по отвесни стени и по тавана. При това обаче доста често пада. Интересно е, че той издава тжжж, но звучен глас.

Стигаме до остатъците на първобитния човек, който се появил в нашия край преди няколко

хилядолетия. Човекът се е появил в времето на дилувалните наноси, когато в нашия край са живели мамутите.

На геологическата карта видехме представен първобитен човек-дивак, облечен в кожа и употребляващ орждия и оржията от очукан кремак. Това е бил стария каманен век (палеолит) на човека; той е живеял в пещери и не е бил запознат с земледелие и скотовъдство. Някои учени полагат стария каманен век между 25,000—15,000 години преди Хр.! Остатъци на първобитния (палеолитически) човек, както казахме по-горе не са били още намерени в нашия край. Има обаче надежда да се открият такива при разследване пещери из Варненско.

Когато се образували съвременните (алювиални) наноси, в нашия край се е появил човек, който бил по културен от палеолитическия; той си е изработвал бравди и чукове от изгладен камак, и е бил запознат с земледелие и с скотовъдство. Векът на този човек се нарича млад каманен (неолит). Животът му наподобявал напълно този на най-дивите сегашни племена в Австралия и Африка. Някои учени полагат неолитът между около 5,000—2,100 години преди Хр.!

Интересно откритие на неолитични жилища е станало през 1921 год., когато е било почнато е прокопаване каналът между Варненското и Гебенското езеро. Когато дълбокащата машина „драга“ (drague) е почнала прокопаването, вадил от дълбочина 4 метра дълбови колове, кости на домашни животни (коза, свиня и др.), каменна бравда, черепици на глинени съдове, хромели и топки с които било разтривано жито за правене ярма. Коловете произлизат от надколните постройки, съградени в езерото от първобитния човек. Откритието на надколните постройки в варненското езеро е първо в източната част на балканския полуостров. В витрината под картината „подземна река“ са изложени предметите, намерени при коловете. Една голяма бравда от камак, дълга 18, широка 6 и дебела 7 с м. Предната ѝ половина не е изгладена както задната; това изглаждане може да се отдаде на закрепяване бравдата в дървена дръжка. Най-голяма бравда която е била до сега намерена, се намира в музея St. Germain; тя е 35 с.м. дълга. Бравдите служили за сечене дървета *) и др. Интересен е чук от еленски рог и черепици на глинени съдове, делани с ръка (без употребление на грънчарско колело) и украсени с вдлъбнати точки, чертици и др. Интересна е част от човешки череп; според него се вижда че расата на първобитния човек дивак който е живеял в надколните постройки, е имал ниско чело и големи надочни джиги, които много изпъкнали. ¹⁾

До витрината е поставен един кол от постройките. Представа за тях ни дава цветна картина която е окачена над витрината. Тинята, в която били намерени коловете съдържа черупки на счипите миди каквито живеят в нашето море. Намирането им показва, че нашето езеро е било морски залив в ония времена, когато немало преградата, която разделя езерото от морето. Според нашите изчисления, преградата почнала да се образува преди няколко хилядолетия (преди около 3,000 години).

(Следва)

*) Един любопитен опит направил некой си Schested в Дания; той е построил една дървена къщичка с помощта само на каманни бравди.

¹⁾ Предполагаме че ще се намерят в нашите надколни постройки медни (бакжрени) предмети.

Море и Бряг.

Зап. лейтенант Иванов С.

Нашите Черноморски островчета.

Черно море е едно от най-безопасните морета за корабоплаването, защото то е дълбоко море, без плитковини и почти без острови. Само тук там около бреговете се срещат по-плитки дънства и се издигат над морската повърхнина надводни скали или песъчни насипи, които наричат острови. Черното море няма острови в пълната смисъл на думата. Споменатите надводни скали или песъчни насипи, които величат като „острови“ са на брой около 30 за цялото Черно море; те са разположени в прибрежната морска повърхнина близо до брега и нямат по отделно повече от един и половина квадратни километра повърхнина. Най-големите от тях са три: островчето Березан — разположено срещу Березанския лиман, Змейското островче — срещу Сулинското устие на Дунава и островчето Кефкен — при Анадолския бряг.

В българските териториални черноморски води лежат пет малки, красиви, скалисти островчета,* от които четири са разположени около южния бряг на Бургаския залив, а петото още по-на юг — в Кавакското заливче. Имената на тези островчета са: Св. Анастасия, Св. Иван (Мегало низи), Св. Петър, Св. Кирик и Св. Тодор.

Островчето Св. Анастасия се намира при нос Цукаля, на около 5 километра източно от Бургаското пристанище. То се издига 10 метра над морската повърхнина. На него има построен, в 1914 г., нов модерен фар, близо до местото на стария тапхъ, който датира още от 1863 год. Нощно време фара осветява морето на 20 километра разстояние с постоянна бела светлина. На островчето по-рано е съществувал манастир под същото име и то е било свръхталище на множество морски чайки, които са били полу-опитомени и свободно са се разхождали из манастирския двор, свикнали отдавна с внимателните към тях монаси, които се грижели и да ги нахранят. Сега манастиря е запустял и чайките са напуснали полуразрушените му сгради. Единствените обитатели на островчето са пазача на фара и семейството му, които имат грижата да наглеждат и запазеното още параклисче. Като ви се падне път към този край посетете островчето, качете се на фара и се полюбувайте от тук на красивия южен бряг на Бургаския залив и още по-красивите му светло сини води, слабо набраздени от милващия ги ветър. Тук ще ви направи впечатление и рядката за България чистота, в която любезния и гостоприемнен пазач държи жилището си, а още повече и самия фар. Вас ще ви е страх да се допрете някъде и ще поискате да се събуете, преди да се изкачите на фара, защото всичко — и стълби, и стени, и стъкла, и медни и железни части — блещи от чистота. Спомятайки си често миналогодишното посещение на островчето и до сега немога да се нарадвам на отличния вид и изправност, в който се държи фара. Повтарям пак — несжнувана за българина от вътрешността на Бжл-

гария чистота, редко изпжлнен чиновнически джлг и отлично схващане големото значение на добросжвестността, като пазач на фара, за усилване на мореплаването покрай нашия бряг. Осамотен, тихо и мжлком; неочакващ нищо друго, освен необходимото за препитание, той — пазача на фара — влага своя труд за да повдигне България в мореплавателно отношение и да я покаже на чужденците, които всеки ден порят черноморските води покрай него — такава каквато трябва да бжде. Той работи неуморно и е доволен, че има успех — на града, защото моряците казват: „Фара Св. Анастасия винаги е в изправност, той непрекъснато през всички нощи бди над черноморските води и ни показва безпогрешно пътя към тихото пристанище — Бургас.“

Островчето Св. Иван, заедно с островчетата Св. Петър, което е по-право една голяма гола скала до него и Св. Кирик, прикриват от север и североизток Созополското заливче. Последният островче, Св. Кирик, лежи малко юго-западно от последните две, почти до самия град Созопол. Във византийско време на о. Св. Кирик имало царски и патриаршески манастир на великомъчениците Св. Кирик и Юлита. Островчето Св. Иван (Мегало низи) е най-голямото и най-високото от островчетата по нашия черноморски бряг. То се издига на 30 метра над морето и е украсено на върха си с хубава бяла фарова кула, построено също в 1914 г., на около 15 метра от жилищното здание на пазачите със стария фар, построен в 1833 год. Новия фар осветява нощно време околните черноморски води на около 37 километра разстояние. От тук морския простор е още по-необятен за око и морската гледка е още по-величествена. Направете си малко труд, за да посетите и този фар; както на всякъде по фаровете и тук ще намерите гостоприемство. Всеизвестна е голямата акуратност на фаровите служители, чистотата в която държат фаровете си, тяхната привързаност и любов към службата си, но ще потрета — никъде по нашия, па и ако щете и в чуждите страни, не срещнах такава любов и привързаност към службата и такава чистота, в която се държи фара, както на островчето Св. Анастасия. До скоро в островчето Св. Иван се бяха разплодили множество питомни зайци, но вече са останали само няколко екземпляра, благодарение на честите дневни и нощни гости на островчето, които считат за свое право всякога, когато го напушат да вземат за „спомен“ по едно зайче. Пазача на фара се оплакваше, че скоро ще остане съвсем сам на островчето, само с семейството и кучето си.

Петото и последний островче покрай нашия черноморски бряг — „Св. Тодор“ се намира в южната част на Кавакското заливче, при носа с същото име. То е най-малкото от нашите черноморски островчета, гиздаво капнало върху сините морски води. На него се намират развалините на един стар манастир — „Св. Тодор“, от името на когото са произлезли названията на носа и заливчето, което по някога също се нарича „Св. Тодор“.

гр. Варна, 30 март 1922 г.

*) До самия град Созопол има още две малки плоски надводни скали, които някои ги титулуват „острови“. Те са кръстени с имената Милос и Гата. Ако ги вземем и тях под внимание, тогава островчетата по нашия бряг ще бждат 7.

„Вечерни Часове“

Списание „**вечерни Часове**“ ще излиза два пъти Месечно и ще се стреми да застъпва следните отдели:

1. Стихове
2. Разкази, поеми, сцени и шефдйоври из нашата и всемирната литература.
3. Театрални рецензии бележки и преценки, а също ще ратува за по-скорошното застрояване на общинското театрално здание.
4. Музикален преглед — музикалните прояви в града.
5. Запознаване с прелестите на сегашната и старинна Варна и околността ѝ.
6. Въпроси засягащи културния развой на Варна и пр.

„**Вечерни Часове**“ ще се стреми да бъде едно настолно четиво на варненските семейства.

Струва за година 80 лева, полугодие 50 лева — винаги в предплата.

На настоятелите, които съберат до 10 абоната 20% отстъпка, за повече — 25%. Отделен брой 5 лева.

Всичко за списанието — ръкописи и пари се адресира:

Александър Великов — Печатница „Зора“ Варна.

Варненци подкрепете единственото списание в града ви „**Вечерни Часове**“.

Застраховай живота си, имота и стоката си при

Чинovníческото Кооперативно Застрахователно Д-во

В него ти си равноправен член кооператор.

Там девизът е:

„Един за всички и всички за един“

агент деятел на д-вото е **Нардам Брадваров**
Кооперация „Социалдемократ“

Лонгоз! Лонгоз!

Наскоро ще почне да функционира новопостроената дърводелска фабрика

Лонгоз

на Владимир Христов

улица „Лозарска до II участък“

Един брой 5 лева.

ТЕХНИЧЕСКО БЮРО на Инженер Стефан Сапарев

ул. „Гургулята“ № 13
ул. „Съборна“ № 42 / гр. Варна.

Бюрото се занимава:

Прави Проекти за: воденици, мелници, тепавици, даращи и др. индустриални заведения; мостове, железници (индустриални и нормални); къщи, магазини, обществени и др. архитектурни постройки.

Частни и обществени канализации, водопроводи, чешми и др. Проучва условията и формира водни синдикати за нови водни постройки, реперира и модернизира стари воденици, тепавици и др.

Завежда строежи на архитектур. постройки и предприема техното застрояване по споразумение.

Приготвява нивелачни и регулационни проекти на села и градове.

Прави статически и аналитически изчисления на готови и в проект постройки.

Прави подялба на наследствени имоти.

Посредничи за покупка-продажба на имоти-доставка строителни материали, разни мотори и машини от реномирани фабрики и др.

Представява фирмата Carl Zeiss за доставка на геодезически инструменти (нивелири, теодолити и др), микроскопи, бинокли и оптически лещи.

Приготвява проекти за електрически инсталации за осветление на градове и села, за двигателна сила в индустриални заведения, трамваи и др.

Бюрото разполага с необходимите специалисти техници и работата се извършва бързо и акоратно.

Инж. Ст. Сапарев.

Иосиф Николов и Иван Петров АДВОКАТИ,

защитава дела пред всички граждански и военни съдилища в Царството.

Кантора под Военния Клуб.

Богомил Вакълвичев адвокат.

Защитава дела пред всички съдилища в царството.

Дами и Госпожици

само при единствения фризьор в Варна

Димитър Хр. Марков

бръснарница Добруджа

на ул. Цар Борис може да си направите фризури — прически, най модерно подстригване.

Посещават домовете по покана. Приема и абонаменти.

С почит: **Д. Хр. Марков**

Печатница „Зора“ на Ив. Г. Игнатов.